

Otvorený list predsedovi Slovenskej akadémie vied

Bude mať Vízia Slovenska 2040 mravnú chrbticu?

8. júla 2026

Slovenská akadémia vied

Mgr. Martin Venhart, DrSc., predseda

Ing. Marek Radvanský, PhD., podpredseda a garant vízie

Martin Smatana, MSc., pilier "Kvalitný život – súdržnosť, ľudia a spoločnosť"

Vážený pán predseda, spoluautori Vízie,

chcem prispieť do Vízie Slovenska centrálnym bodom, bez ktorého je zbytočné všetko ostatné, čo je v nej obsiahnuté. Pokúšam sa o to od minulého roka, presvedčil som aj poslancov, čo ju mali pôvodne na starosti. Odkedy ju vláda zverila akadémii, nebol som prizvaný k okrúhlemu stolu a nedostal som ani žiadnu odpoveď, keď som písal (Martinovi Smatanovi). Robím to preto otvoreným listom a pokúsim sa o tom rozprúdiť verejnú diskusiu. Môžete sa jej zúčastniť alebo sa jej vyhnúť – v každom prípade tým zviditeľníte vašu skutočnú vôľu a zámery.

Nejdem ani tak kritizovať to, čo vo vízii je – ale to, čo v nej nie je. Sú to frázy, ktoré sa všade opakujú už po desaťročia. Znejú dobre, ale západná civilizácia sa po celý ten čas, čo ich opakujeme, rozpadá a upadá. Vás nezaujímajú skutočné príčiny toho, čo sa deje? Nechcete vedieť, čo to je a čo by tú nadol smerujúcu špirálu obrátilo?

Úplne ste vynechali duchovný rozmer človeka a sveta. Nie je funkčnou súčasťou vašich úvah, ako keby neexistoval. Pod duchovnosťou pritom nemám na mysli cirkevné dogmy ani nič nadprirodzené; ale zanedbanú súčasť ľudskej prirodzenosti. Človek je *telesno-duševno-duchovná bytosť*; v modernom preklade *bio-psycho-sociálna*, čo však sčasti zakrýva plný pôvodný význam tejto trojnosti. Duševnosť (emócie, predstavy) majú aj zvieratá. Avšak duchovnosť je práve to špecifické pre človeka, čo ho povýšilo nad zvieratá a čo stvorilo civilizáciu. Vznikla so sebauvedomením a tým slobodou i zodpovednosťou za sebaopoznanie, sebazdokonaľovanie; rozprestrela nad nami sféru mravných-symbolických pojmov a hodnôt umožňujúcich spoluprácu; vďaka nej si ctíme ušľachtilé a pohrdame nízkym, čosi pociťujeme ako česť a za iné sa hanbíme; i sa obetujeme pre niečo, čo nás presahuje – a to je ten vestálsky oheň, ktorý odjakživa tvoril a udržoval pohromade všetky kultúry.

Čo vám chcem povedať, je najstručnejšie zhrnuté v mojej brožúrke *Čo je pokrok?*¹ Vysvetľujem v nej základný zákon ľudskej existencie: **neexistuje žiaden iný pokrok, ako pokrok hodnôt. Skutočný, celkový a udržateľný pokrok vždy kotví len v zdokonalení charakteru.** Všetky ostatné pokroky sú zdanlivé, dočasné alebo jednostranné, vykúpené úpadkom v inom smere. Opísal som množstvo príkladov z dejín, že to tak vždy bolo a prečo to inak ani byť nemôže. Všetky javy sveta sú totiž prepojené cez ľudské vnútro.

Pri konštantnej mravnej úrovni spoločnosti platí, že suma všetkého progresu a regresu, celkovo a dlhodobo, sa rovná nule. Akýkoľvek technologický pokrok prinesie so sebou aj nové neduhy, plytvanie a negatívne javy, ktoré anulujú všetko získané. Len do tej miery, do akej súčasne zdvihnete mravnú úroveň, vám technicko-organizačné opatrenia prinesú čistý pozitívny účinok. A ak mravná úroveň klesá, nepomôže vám nič: technický pokrok potom len urýchľuje duševnú skazu, rozmnožuje zlozvyky a neresti. Pozri tzv. *paradox hojnosti* alebo *preklatie prírodných zdrojov*: vzácne nerasty, ropa, diamanty

¹ Emil Páleš: *Čo je pokrok? O potrebe celostného myslenia. Novoelejská psychológia ekonomiky. Sophia, Bratislava, 2019.*

by mohli byť aktívom, a predsa vedú väčšinou k zaostávaniu ekonomík a niekedy aj k úplnému psychofyzickému zruinovaniu celého národa.

Rozprávate o tom, čo všetko ľudia dostanú, bezo zmienky o tom, že by niečo od seba mali požadovať, myslím charakterovo, ako keby sme k niečomu mohli prísť len dajakým organizačno-technickým trikom zvonka. Nič také neexistuje, nikdy a nikde sa to nestalo. Najrýchlejšie si to uvedomíte na takýchto porovnaniach: Ako to, že referendá fungujú vo Švajčiarsku a na Slovensku zlyhávajú? Prečo skopírovanie francúzskej legislatívy do Senegalu skončilo fiaskom? Prečo je americká demokracia v Iraku zlý nápad? Pretože mentalita národov je hlavný faktor, ktorý rozhoduje o tom, čo sa s nimi dá či nedá robiť.

Chcete rozšíriť možnosti Slovákov, ale o ich mentalite taktne mlčíte. Skazení ľudia – sebeckí, zbabelí, podplatení, so slabosťami a nerestami – nemajú šťastný osobný ani spoločenský život. So zlými ľuďmi sa žiadna politika nepodarí a je úplne jedno, aká. Mravné pojmy upadajú a tým je neúprosne dané, čo z vašich scenárov sa naplní: nie zlepšovanie, ale pomalé zhoršovanie vo všetkých oblastiach.

Tento rozmer vôbec neriešite, akoby ste o ňom nevedeli alebo nevedeli, ako ho uchopiť. Nevidíte ho jasne a nemáte ani prostriedky, ako v ňom pôsobiť. Na riešenie veľkých vecí, ako je demografia, potom rezignujete a prijímate ju ako osud. Keďže rozhodnutie venovať sa deťom plyní z hodnotových presvedčení, čo je mimo dosahu vašich úvah; len sa prizeráte, ako sa po sieťach šíri móda bezdetnosti, mladí sa sterilizujú, pod heslom život je náš, máme právo si ho užiť a nie sa obmedzovať deťmi. Deti sa nedajú prikázať. Vyriešite to migráciou, ale tá zas naruší homogenitu a súdržnosť, ako sa stalo Západu. Jednu vec zaplátate tak, že pokazí druhú a navzájom si to všetko protirečí.

Tiež inkluzivita sa dnes praktizuje v spojení s ťažkým antropologickým omylom, že každá nerovnosť je zapríčinená vonkajšou nespravodlivosťou a je úlohou štátu ju dorovnať. Rôzne skupiny (Rómovia, biela *underclass*) však nevedia prelomiť zaostávanie aj preto, že pestujú dysfunkčný systém hodnôt. Cieľ zmenšiť rozdiely je správny. Ale podpore musí vychádzať v ústrety vďaka i vôľa zmeniť sa, nemôže byť automatická. Keď americká vláda v 60-tych rokoch zaviedla štedrý program podpory pre slobodné matky s deťmi, znásobila tým počet neúplných rodín. Najmä čierne ženy sa prestali vydávať a robiť si starosti s otehotnením, pretože boli za to (v ich ponímaní) vlastne odmeňované. Ich deti, ktoré nevideli prácu a žili len z podpory, potom samé upadali ešte hlbšie do nezamestnanosti a chudoby.

Čím menej sa obdarovaný snaží sám, tým skôr sociálne programy narobia viac škody než osohu. Každá podpora potom len rozmnožuje jav, ktorý zamýšľala odstrániť. Tento vzťah sa niekedy nazýva aj *Murrayov zákon*. Zdanlivo altruistické ciele sa pri zamlčaní duchovného jadra človeka – slobody a zodpovednosti za vlastný osud – menia na nezvládnuteľné sociálne výdavky a nespravodlivosť, ktorá zas ruší súdržnosť. Bez duchovného elementu tieto dilemy nemajú riešenie; preto ste žiadne nenašli. Ale píšete víziu, ako keby sa všetky tie vytýčené ciele navzájom nevylučovali.

Nie je to len osobná chyba autorov, ale celkový trend tejto civilizácie, do ktorej sme ponorení, že sa z verejného života vytratil morálny jazyk. V poslednej dobe bohatstvo nášho morálneho myslenia zdegenerovalo na svoj posledný zvyšok – tzv. *reductio ad hitlerum*. Učíme sa teraz od Západu alebo sa po ňom opičíme. Učíme sa tam, kde preberáme dobré, a toho zostáva stále dosť. Opičíme sa tam, kde niečo preberáme aj s chybami a rezignujeme na vlastné vlohy, ktoré sme mali rozvinúť nielen pre seba, ale aj aby sme doplnili a zachránili Západ. Západ je príliš extrovertný a citovo povrchný na to, aby poňal a uskutočnil, čo tu navrhujem; je to úloha Strednej Európy a ak sa podarí, bude nám celá Európa vďačná.

Západ nedokázal vyriešiť tzv. *Böckenfördeho dilemu*. Pomenovaná je po nemeckom ústavnom sudcovi Ernstovi-Wolfgangovi Böckenförde a obnáša toto: "*Liberálny, sekularizovaný štát existuje vďaka predpokladom, ktoré sám nedokáže zaručiť. To je ono veľké dobrodružstvo, do ktorého sa pustil v mene slobody. Ako liberálny štát môže prežiť len vtedy, ak sloboda, ktorú udeľuje svojim občanom, bude regulovaná zvnútra, z morálnej podstaty jednotlivcov, ako aj istej homogénnosti spoločnosti ako celku. Na druhej strane si tieto vnútorné sily nemôže zabezpečiť sám, teda nie vlastnými prostriedkami, ako sú právny nátlak a autoritatívne nariadenia. Ak by to urobil, vzdal by sa svojho slobodného*

charakteru a upadol by späť do nároku na totalitu, z ktorej kedysi v období náboženských občianskych vojen vyviedol spoločnosť".²

Teokracie kedysi nastoľovali vzory dobra a zla autoritatívne; jednotlivci o nich nediskutovali, ale mu boli dané zvonka ako zvyk, tradícia, božia vôľa zo svätej knihy apod. Spoločnosť eticky nesvojprávnych má však svoje limity, ako sa ukázalo povedzme keď Pizzaro so 188 mužmi dobyl desaťmilionovú ríšu Inkov. Oproti tomu demokratický západ vytvoril štáty, ktoré sú hodnotovo indiferentné. Nepredpisujú, čo a či vôbec niečo si máme ctiť. Okrem formálnej hranice, že sloboda jedného končí pri slobode druhého. Posvätný oheň by mal roznieť každý sám, no mentálne pasívnym sa sloboda zmenila len na duchovnú prázdnotu.

Po niekoľkých generáciách podlomených konzumom sa teraz Západ bezmocne prizera, ako mu mravne degeneruje obyvateľstvo v mene práva voliť si spôsob života. S úpadkovými javmi sa strhla lavína. Jeden za všetky: Vo Francúzsku je zisťovanie otcovstva trestný čin. Čo sa začalo ako možnosť – voľný sex pre toho, kto chce – pokračuje uzákonením zlozvyku pre všetkých. Kukučích detí je toľko, že sa stali normou a zvládnuť sa to dá už len tak, že otcovia nech nepoznajú svoje deti a deti otcov. Ľudia si myslia, že si robím žarty, keď desaťročia vopred zostavujem zoznamy, čo príde. Len domýšľam veci dôsledne do konca. Napríklad legalizácia nekrofilie – švédska liberálna strana o tom už rokovala. Je to konsenzuálne, ak zomrelý pred smrťou podpíše, že to tak cíti a chce. Podľa liberálnej logiky to štát musí dovoliť – avšak intuitívne tušíme, že niečo nie je v poriadku, ak sa ľudská láska orientuje na mŕtvolu.

Pracujem na Böckenfördeho výzve celý život, viac než kto iný, a našiel som na ňu odpoveď. Nadväzuje na sofiológiu sv. Cyrila, Komenského a Hurbana, čiže na našu vlastnú vlohu a tradície menované priamo v preambule slovenskej ústavy. Nevzal som z nich však žiaden filozofický obsah, ale len ducha a samotnú metódu, v ktorej ide o integráciu všetkých ľudských schopností dovedna. Z takého úsilia sa dá vykresliť morálny plameň a rodí sa vnútorne samostatná osobnosť. Nie je to len dajaký nápad, ale detailné dielo rozpracované do 5 zväzkov po 500 stranách. Vyžadovalo si to syntézu najnovších poznatkov celého radu spoločenských aj prírodných vied. Nie je to názor, ktorý by som si nekonfrontoval, lebo mám za sebou 1300 verejných prednášok, besied, mediálnych vystúpení a tisícky rozhovorov s ľuďmi kdekade po svete. Mojm výsledkom nie je dajaká abstraktná filozofická téza, ale súbor psychických zručností, ako vziať do rúk vlastný život aj dianie v okolí.

A nie je to teória, ale prax. Mám tisícky čitateľov a žiakov, aj rodiny už v druhej generácii. Sotvako tuší, čo všetko sa stalo alebo nestalo ich pričinením. Koľko historických pamiatok či mestských parkov vďaka nim dodnes existuje, kde sa čo založilo pre deti či koľkí korupčníci to pre nich vzdali. Keby sa tí dajako vedeli spojiť a zistili by, kam vedú nitky, dávno by vypísali milión na moju hlavu. No ani ja o väčšine vecí neviem, či sa dozviem až po rokoch. Inšpirujem tých, čo sa nechajú, len osobnou odvahou a spôsobom myslenia – nemám čas vodiť ich za ruky. Našiel som však to žriedlo motivačných síl, ktoré práve najviac chýba, nielen Slovensku, aby sa prudký rast technológií neobrátil proti nám samým. Nedá sa to vysvetliť v jednom liste; ide to hlboko do neurovedy a iných vied. Vyžaduje si to dialóg, protiotázky, aby ste zistili, o čom to hovorím a či naozaj viem, čo hovorím.

Je to spôsob, ako znova objaviť duchovné hodnoty slobodnou cestou. Ako môže štát znova vyvesiť do vlajky cnosť a podporiť jej rozkvet bez toho, že by akúkoľvek konkrétne vnucoval. Ako vrátiť do spoločnosti morálny jazyk spoločný všetkým. Nepresadzujem totiž žiadnu hotovú ideológiu, ale len poznávaciu metódu. Žiaden výsledok nebude vnútený, lebo ho objaví každý sám zvnútra. A každý ho objaví približne rovnako, lebo ide o skutočné, aj keď len intersubjektívne poznanie. Je to nadkonfesionálny, všeľudský prameň morálky. Ak vám ukážem, ako kresťan, moslim aj ateista, či černochoch s belochoch uzrú v duchu rovnakú Krásu, pre ktorú spoločne nasadia aj život, bude nám to

² Ernst-Wolfgang Böckenförde: Staat, Gesellschaft, Freiheit. Studien zur Staatstheorie und Verfassungsrecht. Suhrkamp. Berlin, 1976, s. 60.

stačiť? Netreba zisťovať, či tá Krása jestvuje objektívne dakde v nebi – veď je dosť skutočná len svojím účinkom. Toto je najdôležitejší odstavce, srdce veci.

Poznanie hodnôt je možné. Leží za hranicou vedeckej metódy, ale je v dosahu sofioologickej metódy, ktorá integruje vedu s mimovedeckými schopnosťami. Kultivuje, očisťuje a objektivizuje napríklad intuíciu. Úsilie o také poznanie, ktoré nie je informáciou, ale výsledkom sebaaprekonania v čine a celkovou premenou človeka, sa môže stať duchovnou chrbticou spoločenstva. Je to dej zrozumiteľný a spoločný všetkým ľuďom, z ktorého prýšči svetlo a ktorý sa v minulosti opisoval ako prítomnosť slnečných božstiev, čo nám darovali schopnosť víťaziť nad sebou samými, obetavosť a tým aj našu ľudskosť. Tvorilo zlatú aureolu kráľom i svätcom, čo dokázali vniesť medzi ľudí svornosť a mier.

Teória je zložitá na vysvetľovanie, no tá zaujíma len nás odborníkov. Prakticky ide o konkrétne mravné návyky a psychické zručnosti, ktoré si do nejakej miery môže osvojiť každý. Znamenajú vniesť morálnu vôľu a intuitívne oko do dennodennej komunikácie a rozhodovania. Sú žriedlom vnútornej sily a jasnozrivosti, lebo začínate vidieť podprahové procesy, charaktery a skutočné hybné sily konania ľudí, namiesto rečí. Nemám na mysli len racionálny tréning, povedzme prehľad kognitívnych chýb a argumentačných manipulácií, známy zo západných univerzít, hoci je výborný. Ale schopnosť vidieť ešte hlbšiu, citovú vrstvu, ktorá všetkým hýbe, akoby sa vám otvorilo oko srdca a namiesto tušení ste začali vidieť ostro. To dokáže len Stredná Európa a ak sa jej to podarí, začneme duchovne viesť.

Kto sa o nič také sám neusiluje, lebo o tom ani nepočul ako o kultúrnom ideále, tomu prirodzené duševné vlohy zakrnejú a duchovne oslepne. Stále sa potom čuduje, že sa deje opak toho, čo mu povedali. Snaží sa prežiť zo dňa na deň ako mravný barbar netušiak, čím vyrástli veľké civilizácie a čím padli. Potrebujeme druhú alfabizáciu, sme morálne negramotní. Úsilie o to si musí dať štát za cieľ a nesmie chybať medzi piliermi budúcnosti Slovenska. Každý malý pokrok v tomto smere by prinášal rýchlejší vzostup než to, čo zatiaľ doporučujete, aby sme sa na to sústredili.

Vaše tézy vzaté samé osebe, pri zamlčaní celkových súvislostí, ani nie sú pravdivé. Zo samotného zvyšovania produktivity a lákania podnikateľov nemusí mať nikto nič, ak zisk niekam odtečie. Naopak, boháči to vrhnú do zbrojenia a vojen, lebo im preskočilo od radosti, aké sme skvelé dojnú kravy. Mravne slabý ľud, rozhašterený, bez sebaúcty a neschopný spoločného činu to príjme a vytrpí. Ľahko môžeme mať aj bezchybnú demokraciu totožnú s dobrovoľným otroctvom. Nebude to ale dôstojné človeka.

Ľudia trpia nemo, lebo neexistuje ani jazyk, ako urobiť explicitnými všetky tie formy zla, keď formálne je vraj všetko v poriadku. Robia si tie krivdy navzájom, takže sú si sami na vine, no oni nevedia ani kde začať – a tu sme zlyhali my, intelektuáli, lebo sa staráme o seba a nie o celok. My to máme vedieť a učiť. Sofiológia je jazyk, ktorý robí explicitným a zvedomuje ono duševné pradiivo, ktoré všetkým preniká a všetko sa z neho rodí; čím ho robí funkčnou súčasťou spoločenského diskurzu a rozhodovacích procesov.

Moja práca ukazuje, že odkaz Komenského, po ktorom je pomenovaná naša hlavná univerzita, sa dá oživiť a je funkčný. Nie je to prežitok 17. storočia. Znova však upozorňujem, sofiológia je definovaná len ako metóda celistvého poznania. Je to ako s vedeckou metódou. Neviete vopred, či vyjde to, čo ste si želali. Môže potvrdiť aj vyvrátiť, čomu ste verili. Viete len, že vás vedie k pravde, ak ju používate správne. Sofiológia mňa doviedla niekam, je to môj pokus priblížiť sa k Sofii; ale nie je definovaná ako Pálešova filozofia. Kam má viesť, ak sa stane srdcom spoločenského diskurzu, nemôžem predpísať – ručím len, že povedie k neuveriteľnej katarzii od množstva lží. Rozhorela by sa ako oslobodzujúci obetný oheň, v ktorom by ľahli popolom naše najväčšie putá. Štát, ktorý prvý zdvihne túto vlajku, prerastie všetky ostatné.

Možno namietnete, že takéto akési obrodné úsilie je už implicitne obsiahnuté v pilieroch vízie pod inými menami. Ale nie je tam, nedeje sa.

Plní ho cirkev? Pre niekoho ešte áno, ale slabo, pre stále menší počet ľudí a spravidla nie pre tých, čo sú na čele. Cirkvi je mnoho a žiadna z nich nemá univerzálne oprávnenie. V najlepšom prípade strážia do symbolov zaodeté tajomstvá praotcov, ktoré už sami skôr len tušia než chápu. Nemajú ako si ich opraviť, doplniť či vyriešiť medzi sebou vieroučné rozpory. Angelológia je napríklad už od konca

stredoveku mŕtva a ani teológovia netušia, o čom fakticky bola. Len s pomocou sofiologickej metódy som ju čiastočne zrekonštruoval, čím ožila a usúvťažnila sa s dennodennými duševnými procesmi človeka. Súčasný kňaz nemá silu postaviť sa pred poslancov a vynadať im, že neslúžia archanjelovi Michaelovi, lebo ho zakríknu po prvej vete, že o kom to fakticky hovorí. Stredoveké príbehy o panenskom počatí, zmŕtvychvstaní a iné nepokladáme viac za faktickú realitu, takže sa ocitli v osobnej sfére viery, pričom stratili spôsobilosť byť spoločnou rečou v centre všeobecného diskurzu.

Či je to, o čom hovorím, súčasťou vzdelania? Deje sa to na vysokých školách? Azda by mohlo, ale to by sme sa museli rozpomenúť na pôvodný univerzálny model vzdelania (od toho *univerzita*), ktorého zmyslom bolo budovať človeka a nie len špecialistu smerujúceho k speňažiteľným technickým vynálezom. Celistvé vzdelanie dokáže a kedysi robilo človeka lepším, schopným sebaovládania, odolným voči propagande apod. Dnešnému absolventovi, uveďte si to, nič nebráni byť v niečom erudovaný a zároveň sebec alebo duševný chudák. Vychovávame vzdelaných a zlých ľudí, o to nebezpečnejších, že majú tituly.

Alebo je to, čo chcem, vo vízii obsiahnuté pod rezortom kultúry? A akej kultúry, keď sa nevie ani čo to slovo znamená? Veď ministerstvo v tom má hokej a vo vašom texte som nenašiel zmienku, že by malo ísť o skutočnú kultúru. Ako sa rozozná kultúra od pakultúry? V čom je jej zmysel? Na tú otázku mi dnes pravdivo odpovedajú žiaľ už len dôchodci nad hrobom a všelijakí inštitucionálni vyhnanci. Moderné slovo *kultúra* sa historicky odvinulo od Cicerovho slovného spojenia *kultivovať dušu*, starať sa o dušu. Kultúra je z definície to, čo nás zušľachťuje – a nie, čo nás kazí.

Kultúra ako spoločenstvo sú ľudia, ktorých spojil *kult* – v podobe nejakého hrdinu, božstva či predka – čiže si niečo ctia, sú tomu pripravení aj niečo obetovať, a dáva im to hodnotu v ich svete významov. Zmyslom umenia má byť podľa Aristotela *katarzia*, duševná očista či prerod; pričom to grécke slovo má ešte dávnejší koreň v hebrejskom *qatar* čiže dymiť, páliť kadidlo, obetovať. Umenie bolo pôvodne mostom k duchovnosti, privolávalo božstvá. Dnes privoláva démonov. Za umenie máme aj nepokrytú snahu podkopávať, parodovať a pošpiňovať akékoľvek, aj všeľudské ideály (nielen niektorej cirkvi).

Stručne, ako šport posilňuje telo, má kultúra uzdravovať a zocelovať človeka mravne. Len o takú kultúru môže mať štát záujem, čo mu ľudí duševne integruje a nie rozkladá. Sado-masochistické predstavenie si môže platiť každý sám. Podčiarkujem, že toto nie je hodnotenie z hľadiska niektorého vierovyznania či svetonázoru. Dezintegrácia psychiky je psychiatrický termín, je to objektívny fakt. Nenavrhujem v mene ušľachtilosti rušiť politickú slobodu, hoci pravá sloboda je len v prekonaní slabostí. Som krajný liberál aj konzervatívce súčasne. Každý nech si smie zvoliť aj nízkosť a so svojím presvedčením i zahynúť (teda žiadne povinné zachraňovanie). Nevieť sa dočkať ozajstnej plurality, kde si každý bude žiť svoje presvedčenie na vlastný účet a so svojimi – lebo sa konečne viditeľne ukážu plody každého hodnotového systému.

Nie sme dokonalí a byť svätcom nie je povinné. No aspoň nazývajte veci pravými menami. Existuje duchovná vertikála, nižšie a vyššie – s ňou sa človek stal človekom. To je zas antropologický fakt. Úsilie pozdĺž tejto vertikály je onen obetný oheň, ktorý je prameňom ľudskej dôstojnosti. Iba to sa môže a musí stať chrbticou slobodnej spoločnosti, ktorá spojí rozmanitosť do jednoty zastrešujúcim príbehom. Na jednom mieste hovoríte o spájajúcom príbehu, ale nemáte nič na mysli. Neexistuje. Naša súčasná civilizácia ho práve postráda a preto zaniká.

Ktokoľvek má mravné úsilie, je môj brat. To je pravá definícia človečenstva a od nej sa má odvinúť súčasná politika. V srdci demokracie musí stáť pravzor človeka, základné cnosti, ktoré nie sú predmetom hlasovania, ale jeho predpokladom; umožňujú slobodnú výmenu názorov a dovoľujú venovať dôveru. V posvätnej snahe o sebaopoznanie a sebaočistu by sa názory zbližovali nebývalou rýchlosťou. Keby sme si to len uvedomili, vyslovili a štát by sa k tomu prihlásil vo svojej vízii, že sa k tomu chceme vychovávať, rozehorel by sa očistný oheň, ktorý by čoskoro vyniesol čestných do čela a podliakov zmietol na dno spoločnosti.

No ak popierame ľudskú prirodzenosť a zrovnávame všetko blato i zlato na jednu úroveň, v uprázdnenom strede spoločnosti po skutočnom človeku sa objavuje *pseudohumanita*. Duchovne slepí

začínáme rozoznávať ľudí podľa biologických (čiže zvieracích) kategórií, farby kože, pohlavia, pohlavných orientácií či etnograficko-konfesionálnych. A tak ich potom všelijak privilegujeme a šikanujeme hromadne po skupinách celkom bez ohľadu na ich mravnú hodnotu jednotlivo; čím práve pošlapávame ľudskosť.

Spomínate aj duševné zdravie, avšak len v rámci psychiatrie. Terapia i predchádzanie závislostí, na látkach či na sieťach. Oboje je práve zas následkom tej duchovnej prázdnoty zmyslu a príbehu; ona je tou veľkou chybou idúcou naprieč všetkými rezortmi.

Potrebujeme tri pojmy pre zdravie telesné, duševné a duchovné. Každý vie, čo je telesné zdravie a načo je dobré, že jeho strata obmedzuje. Viacmenej rozumieme aj tomu, ako vyzerá duševné zdravie. No chýba nám pojem duchovného zdravia. Všetelijakí ľudskí kriváci sú v termínoch psychiatrie celkom zdraví, kým nemajú extrémnu diagnózu. Sú spôsobilí na najvyššie funkcie; iba nemajú ideály, mravnú aspiráciu. Ako keby tá nepatrila k ľudskej prirodzenosti a netvorila jej najvyššiu zložku, ktorá práve integruje a uzdravuje celú psychiku, čím tvorí duševné a nakoniec aj telesné zdravie.

Treba raz vysloviť, že analogicky k telesnému zdraviu existuje aj "morálne zdravie" – krásne rozvinutá a mravne odolná ľudská psychika, bez ktorej nie je šťastný ani jednotlivý život a nefunguje ani štát. Časť psychológov dokonca pomáha normalizovať neresti. Ak napríklad klameme spolu s našou skupinou, aby sme si uchmatli živobytie, robíme to preto, že mozog je tak postavený. Vlastne za to nemôžeme. Polopравdivo zdôraznia vrstvy mozgu zdedené po opičích tlupách a odporúčajú nám tým návrat k opiciam.

Ste každý odborníkom na svoju oblasť, ktorú ja nemusím riešiť. Ja som odborník na vykresanie mravnej energie, bez akej nebude mať kto vašu víziu plniť. Ak máte niekoho lepšieho, budem mať viac času na moje knihy. No zatiaľ nič nevidím. Sľubovať slobodnú spoločnosť bez cnosti je taká veľká nemožnosť, ako keby lekár sľuboval ľuďom dlhý život bez vody alebo energetik, že vykúri sídlisko hrstou suchej trávy. Edmund Burke to vystihol už dávno: „*Ľudia sú oprávnení na občiansku slobodu úmerne svojej schopnosti mravne zdisciplinovať svoje túžby... Spoločnosť musí niekam umiestniť moc regulujúcu chute a želania, a čím menej je takej moci vnútri, tým viac jej musí byť vonku. Je vo večnej ústave vecí, že ľudia nestriedmejšie mysle nemôžu byť slobodní. Ich vášne im ukujú okovy*“.³

Vidíte, že sa to deje, a večné omieľanie fráz o demokracii tomu nezabránilo: končí sloboda slova, vznikli slovné trestné činy, začala sa kybercenzúra, volební kandidáti sa kriminalizujú a výsledky volieb anulujú. Marginalizácia čestných ľudí aj ich likvidácia nabera na obrátkach – a vy nám vykresľujete dobrú budúcnosť? Prijali by ste pozvanie niekam do verejného dialógu vysvetliť nám, ako si to vlastne predstavujete? Niektorí spoluautori mi povedali, že prispeli len okrajovo – kto sú tí, čo to celé finalizujú?

Medzi tými, ktorým ďakujete za odborné rady, vidím aj takých, čo si demokraciu vykladajú ako totalitu jednej strany a snažia sa celkom zrušiť spoločenský dialóg. Koľkí ste tam takí, čo to takto chápete? Človek sa pýta, či tie ideálne frázy neslúžia len na sypanie piesku do očí ľuďom, než sa prebudia po strate všetkých slobôd. Vysvetlime si to. Pod znevýhodnenou skupinou myslíte aj čestného človeka? Nepočul som, že by tu niekoho vymazali, pokutovali, trestne stíhali či krivo odsúdili len za to, že je gej, Róm alebo žena. O pravdivých ľuďoch to počujem stále častejšie. Začneme od najväčšej krivdy a potom príde rad aj na menej šikanované skupiny?

Viem, že je nejaká doba a čosi sa vyžaduje. Sám som svoju prvú filozoficko-prírodovednú prácu začal citáciou Leninovej tézy o nevyčerpatelnosti elektrónu. Po obligátnej formalite však nasledoval originálny a zmysluplný text. Vložme do systému niečo, čo nie je zakázané, a bude to zákvas lepšieho Slovenska pre ďalšiu generáciu: **začnime sa zaujímať o kvalitu ľudského charakteru, ktorý je jediným skutočným prameňom udržateľného bohatstva**. Mám 60 rokov a nehodlám sa viac mlčky dívať na to, ako vysokoškóľáci premárňujú roky, ktoré sa už nikdy nevrátia a kedy mali dotvoriť svoju osobnosť, bezcennými kecmi na mojej znova spolitizovanej Alma mater. Mohli sme v nich zapáliť oheň, ktorý by horel ešte dlho po našej smrti a priniesol by tisícnásobný úžitok.

³ Edmund Burke: Further reflections on the revolution in France. Liberty Fund, Indianapolis, 1992.

Viem, že vy ani nikto iný to nezmení sám ani rýchlo. Nehovorte mi, prečo to nejde. Zaujímá ma len vaša vôľa: chcete? A každému položím tú istú otázku zvlášť, aby priznal farbu. Až niečo budeme chcieť a naberieme odvahu povedať to nahlas, cesta sa nájde. Niektí mi povie len v súkromnom rozhovore, čo by chcel zmeniť, no musí byť opatrný. Ak z reči tela vidím, že sa jeho slová zhodujú s podvedomím, uverím mu a pokladám ho za tajného spojenca. Som potom rád, že ho mám tam, kde je.

Časť kolegov sa istotne pokúsi zahovoriť tento môj list asi takto: pekné, ale zbytočne preháňa. Mravné poklesky sa dejú okrajovo, no hlavný prúd spoločnosti tvoria slušní ľudia. Na to vám niečo poviem: toto som počul vždy len od tých, čo ten mravný močiar spoluzapríčiňovali a mali z neho prospech. Každý rovný človek je zhrozený nad tým, čo sa deje.

Tí istí ľudia vám povedia, čo máte s mojím listom robiť: nereagovať, nekomunikovať, nepustiť ho na inštitucionálnu pôdu, sú to pseudovedecké zlátaniny, akadémia by si urobila hanbu. Viem, čo hovoria, tak rovno odpoviem. Uvediem dosť faktov na to, aby ste usúdili, kto je tu pseudovedec a za koho sa máte hanbiť. Pritom sa dozviete o politickom zneužívaní vedy a trestnej činnosti, ktorá sa deje s tichým vedomím vedúcich výskumných ústavov SAV. Prileť vám tým do ruky horúci zemiak, za ktorý by ste ako predseda mal niešť zodpovednosť.

Hentak radiť vám budú ľudia, čo čítajú Denník N. Tam sa to dozvedeli. Som u nich na čiernom zozname s mojou snahou o mravnú obrodu – najtrafenejší hus zrejme prvá zagága. Desaťročia ma sledujú a terorizujú inštitúcie za kontakt so mnou. Riaditeľku univerzitnej knižnice treba vyhodiť, ak som tam prednášal. Ak generálny riaditeľ Národného múzea vyzdvihne moju prácu na vernisáži výstavy o Etruskoch, žiadajú jeho odstúpenie (aj vaše odstúpenie budú žiadať – nemôžete sa rozprávať, s kým chcete, ak ste si to doposiaľ mysleli).

Keď TA3 urobila polhodinový pozitívny portrét o mojej práci, vyšiel v Denníku N celostranový článok, že sa zbláznili a propagujú pseudovedca. Vymyslel som si vraj neexistujúcu vedu (sofiológiu), svetové univerzity ma oceňujú a korigujú sa podľa mňa – ale to všetko sa odohráva len v mojej hlave. Som psychotik alebo podvodník, čo balamutí laikov. Akadémia vied to potvrdila, že moje tézy sú smiešne a celá odborná obec ma pokladá za šarlatána.

Zažaloval som *N Press* a dokumentujem všetko ako exemplárny proces, na ktorom vysvetľujem verejnosti, čo sa tu v skutočnosti deje. Všetko je v súdnom spise a na audiozáznamoch zo súdnej siene, takže nikto nemôže pochybovať, čo a ako sa stalo. Na mojej strane stála nakoniec samozrejme celá odborná literatúra a osobne 16 vysokopostavených svetových vedcov – vedúci katedier, výskumných ústavov, členovia kráľovských spoločností, špičky vo svojom odbore. Boli to moji spolupracovníci, recenzenti, udelitelia ocenení atď. Za Denník N vystúpili experti, ktorí všetci dovedna (s výnimkou jedného) nemali vo vedeckých citačných indexoch ani toľko citácií, ako ja sám.

Práve tí dvaja, čo mali citovanosť najbližšiu k nule, prehlásili, že ja som nepublikoval v žiadnom odbornom časopise. Až kým som tie časopisy nepriniesol spolu s výpismi z Web of Science a Scopusu.

Rozobral som pred súdom každú časť článku po jednom. Všetky pavedecké, smiešne výroky si vymyslel redaktor a podsunul mi ich. V mojich publikáciách sa nielenže nenašli, ale stál tam výslovný opak. Jeden archeológ a jedna egyptologička zo SAV sa pritom priznali, že v expertnom posudku podviedli súd, keď tvrdili, že sú s mojím hlavným dielom dôkladne oboznámení – nikdy ho nedržali v ruke.

Britskí archeológovia v roku 2008 predatovali veľké kamene v Stonehenge o 500 rokov dozadu, do 26. storočia pr. Kr., čo som ja ako prvý na svete navrhoval v mojej knihe. Vyšli o tom odborné monografie a referovali o tom všetky svetové televízie či denníky. No Denník N jednoducho oklamal čitateľov, že k žiadnemu predatovaniu nedošlo. Archeológovia zo SAV im vraj potvrdili, že platí staré datovanie. Pred súdom sa potom tí archeológovia vyklúli ako neexistujúci.

Karlova univerzita vraj neocenila moju hlavnú prácu, ale čosi iné akosi inak. Tak som doniesol diplom, kde priamo stálo, za čo bol udelený.

Expert z Neurologického ústavu SAV balamutil súd, že Kleitmannov približne 90-minútový rytmus mozgových vln akosi neexistuje či je zanedbateľný. Tento rytmus pozná každý laik, lebo sa v ňom strieda

aj snový a bezsenný spánok (REM, NREM). 640 miliónov ľudí nosí biometrické hodinky, ktoré im snímajú mozgovú činnosť a vidia svoje vlastné spánkové rytmy, že trvajú v priemere 90 minút. Jeden s takými hodinkami sedel na súde v obecnstve a musel počúvať, ako súd na základe expertízy zo SAV prehlásil jeho rytmus za neexistujúci.

Mal som byť šarlatán preto, že som povedal, že faraóni si v každej dobe volili teoforné mená odvodené od mien bohov. Podľa egyptológov to vraj neplatí a existujú celé epochy, kedy to tak nebolo. Egyptologičku, čo bola novinárovým zdrojom, som predvolal na výsluch a mala uviesť aspoň jedného faraóna, ktorého meno by nebolo teoforné. Napríklad vraj Cheops, Chufev. Lenže jeho celé meno znelo *Chnum Chufu* = "boh Chnum ma ochraňuje". Položil som pred ňu zoznam všetkých 545 známych kartuší s hieroglyfickými menami faraónov a ich prekladmi. Po dvoch trápnych pokusoch podviesť súd zmĺkla. A tu, hľa sudkyňa sa ukázala ako amatérsky egyptológ! Také obdobia vraj existujú, len svedkyňa si práve nevie spomenúť. Nespomenula si dodnes.

Som vraj manipulátor verejnosti, keď píšem a prednášam o 500-ročných cykloch v dejinách. V skutočnosti žiadne neexistujú, leda v mojom pseudosvete, kde sa pokladám aj za ich objaviteľa. Lenže ich existenciu nezávisle potvrdil rad akademických pracovísk po celom svete a sú pomenované po mne a kolegovi, s ktorým sme publikovali. Otec americkej chronobiológie Halberg pre ne zaviedol termín *cirkasemimileniálne* (= približne poltisícročné) *cykly Páleša a Mikuleckého*. Ukázal som korešpondenciu s Geofyzikálnym ústavom Čínskej akadémie vied vrátane uznania prvenstva, že som z dejín vytušil rytmus, ktorí oni identifikovali peľovou analýzou sedimentov.

Len naša akadémia vied je úplne mimo! Historik zo SAV krivo svedčil, že ten môj cyklus je neznámy. Jeho frekvencia klamaní bola jedna lož za 3 minúty. Klamal o obsahu mojich publikácií, takže som ich každých pár minút otváral, že tam stojí opak. No súd do nich odmietol nazrieť, lebo je to vraj len môj názor, že mám nejaké názory, a podľa svedka mám iné názory než tie, čo publikujem.

Som vraj taký diletant, že nechápem ani čo je korelácia a moja matematika je na úrovni falošných marketingových štatistík. Garantom mojej štatistickej metódy bol v skutočnosti jeden z našich najvýznamnejších matematikov a bývalý riaditeľ Matematického ústavu SAV, profesor Kubáček. Doniesol som jeho rukopis, kde mi vyvodil a podpísal vzorce. Autorom ďalších vzorcov je doktor Kvasnička, ktorý robí tú najnáročnejšiu štatistiku na svete pri časticových urýchľovačoch a vyvíja matematické metódy aj pre mňa.

Ďalšou, očividne potrhľou teóriou má byť moja téza, že vtákom narástli krídla zo zaľúbenosti a nadšenia krásnom. Lenže tak to bolo: dlhé farebné letky tvorili najprv vejár krásy, súčasť svadobného šatu dinosaurov pri párení. Zväčšovali sa pohlavným výberom, než sa na nich vzlietlo. Vedúce teórie evolučnej biológie novinár prezentoval čitateľom ako moje vlastné výmysly. Pri biológii žiaľ už odmietol uviesť svoj zdroj, takže nikoho z akademických biológov som nemohol položiť na mučidlá pri výsluchu.

Tiež *historiometria* je vraj pochybná, nevedecká metóda, ktorú som stvoril ja sám a vedci ju zavrhujú. V skutočnosti je to 250 rokov existujúca disciplína, ktorá sa zaoberá príčinami geniality a vlnami tvorivosti v dejinách. Dvaja najväčší súčasní historiometrici obaja potvrdili moju prácu: Murray v rozsiahlej monografii a Simonton osobne listom pre súd. Nechápal, prečo sa jednoducho nepozrieme do príručiek a prečo má potvrdzovať samozrejmé. Uprosil som ho, a najväčšia svetová kapacita na historiometriu (s Hirschovým indexom 98) slovenskému súdu poslala list, kde vysvetľuje, že jeho odbor nie je pseudoveda a on sám ani ja nie sme pseudovedci, lebo recenzoval (peer-review) moje články a odporúčal ich publikovať v amerických odborných časopisoch.

Známy český religionista, Ivan Štampach poslal súdu list, že moju prácu podporuje a nie naopak, ako sa písalo v článku.

Z Palackého univerzity v Olomouci sa na stranu Denníka N postavil profesor Blecha. V univerzitnom časopise však priznal, že z verejnej diskusie so mnou odchádzal ako "*spráskaný pes*", lebo obecnstvo na pôde jeho vlastnej univerzity dalo za pravdu mne.

Pavel Chebeň je náš rodák, ktorý sa stal najcitovanejším vedcom Kanadskej akadémie vied. Na Slovensku dostal od prezidenta Pribinov kríž prvej triedy a je vyznamenávaný všade po svete. Jeho objav

subvlnného metamateriálového vlnovodu totiž otvoril novú éru fotoniky a premenil sa na množstvo technologických aplikácií. Pred súdom sa vyjadril, že som fungovaniu jeho vynálezu porozumel tak dobre, že som preň našiel ešte výstižnejšiu interpretáciu, než bola jeho vlastná, a tú teraz používa na prednáškach.

Po trojročnej prestrelke, ktorá vtiahla aj české univerzity, sa nenašiel ani jeden dôkaz mojej pseudovedy. Keby ho sudkyňa v spise našla, uviedla by ho. Keďže ho nenašla, ale potrebovala, vymyslela si dve výpovede svedkov, ktoré sa neodohrali. Jeden z tých svedkov opakovane upozorňoval, že to nechce povedať, ale súd mu to vložil do úst násilím. Druhý zo svedkov, na ktorom sa zakladal rozsudok, chcel uviesť pseudovedeckú teóriu, o ktorej som vedel, že nie je moja. Preto som sa dožadoval, aby ju uviedol, ale sudkyňa ma umlčala a zrušila výsluch. Rozsudok potom odôvodnila výpoveďou, ktorá sa neodohrala. Aj krajský súd pokojne potvrdil okresný rozsudok, ako keby bolo v poriadku, keď sudca falšuje svedecké výpovede. Na najvyšší súd som preto rovno napísal, že ak to je aj podľa nich v poriadku, zažalujem ich za ohýbanie práva.

No vráťme sa k akademickej línii. Akademickí pracovníci na pokyn Denníka N falšovali vedu a krivo svedčili, čo je trestný čin. Neboli osloviteľní a tak som sa obrátil na ich nadriadených, aby si urobili poriadok na svojich ústavoch.

Ten svedok za neurológiu si počas procesu uvedomil, že ho zneužívajú na likvidáciu inteligentného kolegu a nie šarlatána. Priznal, že jeho text bol len všeobecným zoznamom najčastejších chýb, akých sa dopúšťajú laici ohľadom lateralizácie mozgu. Pred súdom sa však používal ako odborný posudok na mňa a moju prácu, hoci tam nebolo citované ani uvedené žiadne odborné dielo, ktoré by sa kritizovalo, a nebolo tam ani moje meno. Tri roky hral s Nkármi špinavú hru. No pre ten náznak sebareflexie som riaditeľa Neurologického ústavu SAV nakoniec nechal na pokoji.

Kvôli bezcharakternej egyptologičke som zašiel za riaditeľom Ústavu orientalistiky SAV, Magdolenom. Upozornil som ho, že sa v mene jeho ústavu v novinách publikujú a na súde dosvedčujú také bludy, akože faraóni nemajú teoforné mená, Amon nie je boh vzduchu alebo že prvá dynastia bola založená pred 6800 rokmi (čo je dávno prekonané datovanie Flindersa Petrieho). Jeho prvá pohnútkou bola česť a vyzval kolegyňu, aby sa pred súdom opravila. Tá však aj potom chrlila ďalšie lži a Magdolen sa pred ňou odmlčal. Nenapísal súdu, že slečna nezastupuje egyptológiu, ale vyjadruje len svoje "súkromné názory" (čo by bol pekný eufemizmus pre luhanie).

Zavolať som riaditeľovi Archeologického ústavu SAV, Ruttkayovi – či mi dá na papier, ako teraz datujú Stonehenge? Pravdaže mi to dá, vie o novom datovaní a pochválil sa aj, že k tomu prispeli tiež naši archeológovia, čo boli pri tom. Len čo sa dozvedel, že to datovanie potrebujem proti Denníku N, prestal dvíhať telefón. Nerozčúlil sa, že novinári v mene Archeologického ústavu klamú, nedementoval to v redakcii. Neodvážil sa ani citovať, na čom sa archeológovia dohodli, a podpísať sa pod to.

Prešiel som potom ďalších sedem archeológov s prosbou, aby mi napísali na papier, ako datujú Stonehenge. A sedemkrát sa odohralo to isté: zalomili rukami, aké hrozné, s tými novinármi. Datovanie mi samozrejme dajú, ale... bolo by vhodnejšie, keby mi ho dal iný kolega s istejšou pozíciou. Ten siedmy ma potom už neposlal nikam ďalej. Podotýkam, nežiadal som potvrdiť žiadne konkrétne datovanie, aké si ja želám, ale hocikaké, ktoré považujú za správne. Archeológovia majú strach povedať, kedy datujú Stonehenge.

Slovenská akadémia vied nepodpíše ani že $2 \times 2 = 4$, ak je to proti Denníku N. Chápete už, prečo má Denník N tak "rád" vedu? Prečo sa tak do nej stará a má toľko konexií medzi akademikmi? Pretože **Denník N si zo Slovenskej akadémie vied robí prostitútku**, ktorá mu odborne potvrdzuje, čo sa mu hodí a pomáha mu odstraňovať ideových odporcov. Novinárov názor dostane inú váhu, keď za ním stojí veda. Pred súdom tí vedci zas posunú Čierneho Petra novinárovi, že si vymýšľal sám; alebo klamú alebo sa neobjavia, lebo nikdy ani nežili. Nevadí to, lebo to sa čitateľ už nedozvie.

Tí dvaja svedkovia zo SAV, čo klamali najhorlivejšie, sú priamo finančne podporovaní Denníkom N. Rovnaká nákaza sa latentne šíri po univerzite. Študenti psychológie, ktorých som predtým nepoznal, si nedávno z vlastnej iniciatívy želali jednu prednášku Páleša na univerzite. Katedra na čele s docentom

Hajdúkom im to nedovolila, lebo vraj nespĺňam akademické štandardy. Keď som ich ale žiadal, aby mi vytkli moje odborné slabiny, že sa chcem opraviť – nedokázali sformulovať nič.

Nuž, keď sa členovia tej katedry fotia s ľuďmi okolo Denníka N a práve v ten rok dostali grant od spriatelnených kruhov za 1,8 milióna eur. Zaklamať raz študentom a stratiť tvár pred Pálešom je jednoduchšia cesta, než ohrozovať katedru (alebo len svoje dobré bidlo, lebo predtým tam boli lepší ľudia, čo už roztrpčení rezignovali). Podobne možno rozmýšľa aj Ruttkay a Magdolen: nesklamať kolegov, ustrážiť pokoj pre projekty, vyhnúť sa konfliktom. Ste vydieraní a nie ste páni vo vlastnom dome. Formálne ste predsedom akadémie vy. Ale vaši zamestnanci plnia želania neviditeľného Veľkého brata. Ak ten povie, že $2 \times 2 = 5$, opravia podľa toho vedu.

Neveríte? Presvedčte sa – skúste mu protirečiť! Nevyhovejte politicky – a najbližšia okoloidúca študentka na vás ukáže prstom, že ju sexuálne obťažujete. Je to ako v Matrice. A dekan len zrazí opäťky a zasalutuje. Nakoľko sú naše univerzity ešte chrámy Múdrosti, kde sa obetavo hľadá Pravda – a nakoľko sú to už len nevestince a tržnice, kde sa myšlienky predávajú na objednávku? Rad západných univerzít sa premenil na ideologické školiace strediská, kde sa za iný názor fyzicky kameňuje – a my ich máme za vzor. Za takých okolností chcete dosiahnuť excelentný výskum? Pritiahnuť talenty? Ved' najlepších vyštvú, ak neodídu sami. A spravodlivé súdnictvo? – práve sme ho videli o pár odstavcov vyššie. A tak ďalej, so všetkým ostatným.

Nemuselo by to tak byť, keby sme mali viac osobnej statočnosti.

Na Poľnohospodárskej univerzite v Nitre si nedávno urobili kvázi-vedeckú konferenciu zástancovia nových génových technológií (NGT). Aké sú neškodné, skvelé a ujde nám vlak, ak ich hneď nezavedieme. Korporácie s hŕstkou bezcharakterných profesorov si pripravovali "vedecký" argument pre ministra, aby zrušil obmedzenia. Práve sa o tom rokovalo v Bruseli a v júni už aj odsúhlasilo: génovo modifikované potraviny sa nebudú ani testovať ani označovať. Sú vraj ekvivalentné prírodným a preto automaticky neškodné. Označovanie by poškodilo výrobcov, lebo hlúpi ľudia (neznalí vedy) by ich potom nekupovali (ajhľa, čo si eurokomisári myslia o demokracii).

Moji žiaci zavolali skúsenú kapacitu na molekulárnu genetiku z King's College v Londýne – profesora Antonioua. Sľúbil nám, že prileť na tú konferenciu s príspevkom. A ajhľa, nesmel vystúpiť! Čím pádom vysvitlo, že to nebola vedecká konferencia; bol to klub lobujúcich pseudovedcov. Čo sme vysvetlili aj poslancom. Treba mať mravnú iniciatívu s trochou fantázie – falošní ľudia sa zamotajú do vlastných lží a sami usvedčia.

Naše deti budú mať kvôli NGT viac alergií a chronických neduhov. Ale vy píšete opak: že vďaka nim budeme mať kvalitnejšie, bezpečnejšie potraviny a výsledkom bude zdravšia populácia. Vedľa textu lietajú dajaké zelené ratolesti, akoby išlo o čistú prírodu. Kto to písal? Ten človek používa vlastný rozum alebo len odpísal predlohy z Bruselu, ktoré mu pripravili korporálni lobisti? Odkiaľ viete, že akákoľvek kombinácia DNA, aká v prírode doposiaľ neexistovala, bude neškodná, keď sa nebude ani testovať? Ako môžete hovoriť o udržateľnosti a ochrane prírodných zdrojov, keď sa genetické modifikácie nezadržiateľne rozšíria do celej prírody a nikto nevie vypočítať následky?

Doniesol by som do europarlamentu misu paradajok s génom pre tvorbu cyankáli a povedal by som: kto je presvedčený, že NGT nemôže škodiť, jedzte (mŕtvi by už nehlasovali). Tak by sa prijal správny zákon – nedovolil by som predstierať presvedčenie tým, čo podľa neho sami nežijú.

Keď to čítam viackrát, mám dojem, že to nie je vízia slovenských ľudí, ale niekoho, kto ich chce zamestnávať. Akoby on bol zadávateľ a nie slovenská vláda. Koľkokrát sa opakuje, aby štát vytvoril podmienky podnikateľom, odstránil legislatívne bariéry, zrýchlene vydával víza a začleňoval zahraničných pracovníkov, aby ľudia boli mobilní. Aj vzdelávať a rekvalifikovať sa máme pre potreby trhu práce (nie pre osobnú harmóniu a naplnenie bytia, ani k samostatnému úsudku potrebnému pre občana). Z textu plynie, že zdraví máme byť tiež len pre zamestnávateľa, lebo akonáhle ide o jeho zisky, zdravie sa ocitá na druhom mieste. Akoby korporácie neslúžili človeku ale naopak, človeka spotrebúvali ako ľudský zdroj. Nevychádza to od človeka a ani to k nemu nesmeruje.

Komu prospeje, keď tu budú pracovať státisíce ľudí z východu za ázijské platy, z ktorých Slováci neužívajú rodiny a vyženie ich to za prácou na západ, kde sú cudzincami a o ničom nerozhodujú? Ľudské je žiť vo vlasti, kde mám korene a ktorú spoluutváram, neopúšťať stále rodinu i starých priateľov a nemať bývanie len za dočasnú ubytovňu, pripravený kedykoľvek sa sťahovať podľa rozmaru manažerov. Áno, javí sa to ako nevyhnutný megatrend, ktorému sa musíme prispôbiť. Nemá to riešenie – kým iskra nášho ducha spí. Až sa prebudí, zistíme, že ekonomické zákony neexistujú – sú to len štatistické trendy, ktoré sú výslednicou hodnotovej voľby veľkého počtu ľudí. Tie voľby sa dejú v srdci, ktoré uniká akademickému rozumu.

Na vašom akademickom webe je všetko zarámčované nadpisom: "*Vízia 2040: Aké chce byť Slovensko*". Ale veď Slovensko také byť nechce! Odpor voči génovým modifikáciám je v tejto polarizovanej spoločnosti jediná téma, na ktorej sa zhodnú všetci naprieč celým politickým spektrom. Je to jednomyselné. Tak komu či čomu slúži vaša vízia a kto ju chce? Má dláždiť cestu korporáciám? Je celá napísaná tak, že za všeobecne ľúbivými frázami sa skrývajú konkrétne plány proti ľuďom?

Ak chcete zachovať ten nadpis, tak presvedčte občanov, že NGT je pre nich dobré. Inak v kapitole o modernom štáte zmeňte demokraciu na scientokraciu. Ako vedci veríte, že ľudia nevedia, čo je pre nich dobré, a chcete to mať takto. No ani to nie je pravda, že by ste tomu úprimne verili, lebo by ste sa nebránili otvorenej diskusii.

Kto je tu pseudovedec? Vyhýbate sa oponentúre. Akadémia aj univerzita mali 30 rokov na to, aby sa s mojou prácou vyrovnali argumentačne. Všetky odborné konferencie a moje univerzitné prednášky skončili tak, že sa tam nenašiel nikto s porovnateľne širokou erudíciou, aby sa zmohol na protiargument. Veda je definovaná tak, že sa s oponentmi musíte vyrovnávať pomocou argumentov a keď ich len fyzicky nevypustíte a zákulisne ohovárate, tak nie ste akadémia ani univerzita. Tí profesori-poľnohospodári rozmyšľajú bruchom: stojím v ceste ich tučným odmenám a preto majú *antipatiu*, ktorú si zdôvodnia tým, že som pseudovedec.

Som priekopníkom slovenskej počítačovej lingvistiky; viedol som výskumnú úlohu na Jazykovednom ústave SAV a naprogramoval som prvý integrálny a fungujúci počítačový model slovenčiny, ktorý odpovedal na otázky. Teda prvé verzie toho, čo sa dnes stalo známe ako lingvistické modely/umelá inteligencia. Publikoval som o tom v odborných časopisoch v Spojených štátoch už za socializmu, čo bolo vtedy výnimočné. Moja kniha bola univerzitnou učebnicou. Prednášal som na viacerých vysokých školách a v Olomouci boli moje kurzy študentmi najnavštevovanejšie z celej univerzity.

Po Nežnej revolúcii som pomýšľal odísť na Stanford, ale v duchu Štúra som pred osobným úspechom dal prednosť cieľu pozdvihnúť svoju krajinu a zostal som tu. Založil som neziskovú organizáciu *Sophia* pre integrálne štúdie, ktorú už 32 rokov vediem. Získal som si nezávislé zdroje – obyčajných ľudí. Kto s mojou pomocou odložil samovraždu, prekonal závislosť, partner sa s ním začal rozprávať alebo som sa ho zastal, keď mu všetci krivdili – ten ma potom už verne podporuje nejakou troškou. Tak všetko robím za vlastné peniaze, bez dotácie od štátu. Z toho, že aj v najmenšej dedine ma niekto na ulici pozdraví, štatisticky usudzujem, že s mojou víziou Slovenska sympatizuje veľa ľudí. Neviem ako s vašou. Asi by som mal tento list zavesiť na web ako petíciu, aby sme videli, koľkí sa pod to podpíšu.

Som objaviteľom 500-ročných dejinných rytmov, ktoré sú po mne aj pomenované. Zrejme nie je na Slovensku iná osoba, ktorá by v pozadí prispievala k vedeckým objavom v toľkých vzdialených odboroch, aké tu zazneli. Lebo všetci, čo ste v inštitúciách, sa musíte špecializovať. Už z toho by ste mohli usúdiť, že hoci neviete, čo je to tá sofiológia, je akosi zázračne blízko k prameňom tvorivosti. Keby to nebol biografický fakt, povedali by sme, že také niečo nie je možné. Mohlo by vás to zaujímať kvôli spomínanej výchove talentov a excelencii vedy. No práve ja mám na univerzite pribuchnuté dvere a akadémia mi neodpovedá.

Len vďaka dvom medicínskym objavom, čo som anticipoval, sme mohli pritiahnuť na Slovensko stámiliónové granty a investície. V roku 1998 som prednášal na Košickej univerzite a navrhol som, že slnečnica by mohla obsahovať nejakú látku účinnú proti AIDS. V roku 2006 ju našli na univerzite v Bonne a gram sa predával za milión eur. Podobne som po desaťročia na mojej škole učil, že v okamihu, keď sa

zo srdca rozlieva teplo, tvoria sa v ňom protirakovinové látky. Je to srdcový hormón VDL, ktorý rozširuje koronárne cievy a zároveň je vysoko antikancerogénny. Navyše je to látka prirodzene vlastná ľudskému telu na rozdiel od ožarovania a cytostatík, čo zabíjajú aj zdravé bunky. Jeho vzorec našli na Univerzite Južnej Floridy a tam potom smerovali aj investície.

Západné univerzity na obe tie látky natrafili náhodou, kým ja som ich anticipoval cieľavedome z myšlienkového systému – sofiológie – a bol som tak popredu. No slovenskí kolegovia usúdili, že tie látky nebudú existovať, pretože "anjeli neexistujú" a Páleš sa zaoberá angelológiou! Je to logicky neplatná abdukcia na úrovni závistlivých malých detí. Pripravili nás tak o prvenstvo.

A tak to bolo so všetkým. Na katedre religionistiky sa mi posmievali, keď som povedal, že tá mínojská sekera z labyrintu bude skôr symbol dajakého jupiterského božstva a nie Veľkej matky. Nezaujímalo ich, ako som na to prišiel – len sa uškŕňali, aký som to ja laik, keď neviem, čo hovoria veľké západné authority. Západné authority to začali hovoriť až o pätnásť rokov neskôr, keď to potvrdil Americký archeologický inštitút.

V tom leží bieda Slovenska. Je to duchovná bieda, mravná malosť, bezduché napodobňovanie, snaha prežiť bez chrbtice ako mäkkýš. **Žijeme v krajine, kde sa nikto za nič nehanbí a strata cti nič neznamená.** Denník N vystupuje ako vlajková loď novinárskej etiky, vychováva mladých žurnalistov a udeľuje *Štúrovo pero*. Informačné médiá dezinformujú; pseudovedci vylučujú skutočných vedcov z univerzít; zločinci v talároch odsudzujú spravodlivých a ochranu prírody majú riadiť korporácie, čo ju ničia. Na to by sme sa mali sústrediť, aby sme to zmenili. Nechcem sám riešiť jednotlivé rezorty. Všetky sú dajako skrivené a spoločný koreň toho chcem vytrhnúť. Mravná kríza je príčinou všetkých ostatných kríz, ako to povedal už Baťa.

Zviditeľňujem na vlastnom živote, čo by sa inak popieralo, keby sa to nestalo biografickou udalosťou. Čo sa stane, keď žiadate čestné jednanie? Zistíte, že nám tu vládnu démoni. Pričasto sa na významných miestach nerozhoduje z ľudského streda, ale ako mechanické bábky s maskou slušných ľudí na nitkách monštrózných síl a obkecá sa to dajakou frázou. Za misu šošovice predávame naše večné dedičstvo.

Pritom nemám na mysli ani tak zahraničné a domáce politické kliky a korporátne záujmy, lebo tie prichádzajú a odchádzajú, každú nahradí nejaká ďalšia. Mierim hlbšie, na naše zlé vlastnosti, ktoré zostali rovnaké za demokracie ako za komunizmu; ktorými sú vinní boháči rovnako ako chudáci, čo by radi boli na ich mieste; a trpí nimi tak ľavica ako pravica, zvolení aj so svojimi voličmi. Trčíme až po uši v duchovnom močiaru. A kým sa táto živná pôda zla nezušľachtí, zbytočne bojujeme s hydrou – z každej odseknutej hlavy vyrastú dve nové.

Preto ani nenavrhujem bojovať *proti* niečomu, ale *za* niečo, čo by svojím významom zatienilo žabomyšie vojny. Vnesme do systému ideály, ktoré sú čisté a večné ako hviezdy, zvedomme si ich a dajme si ich (obrazne povedané) do štátnej vlajky. Nie ako hotové dogmy, ale ako kultúrne hnutie, že ich spolu hľadáme a preverujeme našimi životmi. Taký pohyb bude zušľachťovať duše a draci, čo nás požierajú, sa začnú strácať bez boja, lebo sa živili iba našimi zlými sklonmi.

Chcete či nie? Ale neuhýbajte mi do myslenia, či a ako to bude možné – to začneme riešiť potom. Najprv sa pýtam na vašu čistú vôľu: chcete? Ak áno, nevšímajte si môj útočný tón, ten odpadá, len čo smieme prejsť k niečomu konštruktívnemu.

S pozdravom,

Emil Páleš, Sophia n.o.

Na vedomie: predseda vlády Slovenskej republiky